

АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!
Т. Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННО-СОБОРНИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції і за них від-
повідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів
і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування
з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів ви-
разно це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Рік V.

Новий Йорк, Серпень 1957 р.

Ч.8/56/.

З М І С Т :

1. С.Х.: Іван Франко і українське суспільство.....	Ст.153.
2. Вас.Омуфрієнко: Релігія чи наука?	" 156.
3. Дещо про канони церковні.	" 160.
4. С.Зеркаль: Минулість і майбутність України. Продовження...	" 161.
5. С.Зеркаль:"Українізація" частин російської армії.Спогад...	" 167.
6. Н о в і в и д а н н я.	" 171.
7. Справа переселення українців на Лемківщину і Перемишляницю	" 172.
8. Спізнений апрільський жарт. 38 років тому. На обкладинці..	" 3.
9. А.Ходоровський: Вихрист.	" 3.

+++++

ІВАН ФРАНКО І УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО.

15.VIII.1856-15.VIII.1957.

Минулого, 1956 року, українці на Батьківщині і в еміграції святочно відзначили 100-ті роковини народження Каменяра Трудової України-ІВАНА ФРАНКА. Цей ювілей відзначався пошаною і пієтизмом до Великого Каменяра, окрім імпрез різного характеру ще було видано багато книжок з писань Івана Франка та про самого Франка. Але кожна група, кожне середовище українських патріотів святкували цей ювілей по-своєму і не обійшлося без фальшивих ноток до постаті Каменяра. Як кому подобалося. Московсько-комуністичні орденоносні лакеї переконали українське суспільство, що І.Франко любив "старшого" брата, був йому пошаним і багато творів присвятив, в яких виславлював свою "любов" до того "старшого". Звичайно, відповідно пофальшували деякі станси в поезіях або інших творах, або просто звичили на папір свої фантазії. Продовжують своє фальшування ще й в цій році і будуть так робити й далі.

Емігрантська "еліта" теж старалася Франка натягнути на свій "копил". Кожна група по-своєму святкувала Франка: одні з помпою і виданням тих писань, що їм пасувало, другі з примусу, щоб ніхто не закинув в ненависти до Франка, а правовірні уніяти, що фальшиво себе називають "українськими католиками" виступили відкрито вороже проти І.Франка /"Світло", "Праця", "Америка" і інші/.

Деякі наші патріоти понаписували досить статтів, і навіть брошури, в яких доказувалося, що І.Ф. був віруючий в церковну ритуальщину, любив попів а зокрема Митрополита А.Шептицького. Докази: о.О.Глібовицький гостив у своєму домі Івана Франка а при тім подаються такі "переконуючі" факти - "Аж ось господар іде в церкву відправляти Службу Богу. Франко спішить допомогти йому... При тій нагоді пан доктор /цеб-то Іван Франко/ шукає на хорах і на крилосі старих книг..." /Ярослав Гриневич: Віруючий Франко. Нью Йорк 1956. Ст.16/. Далі автор продовжує: "Іншим разом Ів.Франко відбував подорож у Краснопушу, де у Манастирі оо. Василіян знаходився цікавий, старинний іконостас; він задержався в о.Сильвестра Лепкого /літературне псевдо: Марко Мурава/ в Поручині".

"Осінь 1915 р. Львів. У митрополичому будинку оо. Студитів міститься лічниця Українських Січових Стрільців. В одній із кімнат живе Ів.Фр. Хворого відвідує часто брат Митрополита Андрея о. Климентій Шептицький" /Там же, ст. 16-17/.

Або ще один "доказ": Митрополит А.Шептицький, ніби на ювілеї Ів. Франка провадив під руки його до президіального стола.

Такими "аргументами" автор брошури й інші автори в своїх статтях переконують читачів, що Ів.Фр. був віруючим в церковні ритуали, яким надається значіння словом "віра в Бога".

Ів.Франко був не тільки великим поетом, письменником але й вченим, він посідав велику природню інтелігенцію, сердечність та у всьому тактовність, до всього свого оточення. Коли мав діло з попами, то відносився до них тактовно, зокрема до своїх ровесників чи то односельчан, чи шкільних товаришів, як до кожної людини, чим заслуговував до себе такого самого відношення в деякого "попівства". Це загальне правило доброї поведінки, на якому Франко аж дуже розумівся і дотримувався.

Саме тому Ів.Франко, щоб не вразити свого приятеля гостителя, йде до церкви, ніби допомогти у виконання приписаних ритуалів, а при тому і головним чином, проглянути старі книжки, записи і т.д., або в

проглядає великої народньої творчості іконостав в другій церкві. Як знаток всіх церковних ритуалів не відмовляється на бажання свого гостителя щось допомогти: співати на крилосі, читати ірмологіон тощо. Якщо тут згадується про кількох попів, особистих приятелів Франка, то цього не слід узагальнювати, бо ніхто більше в своїй кількості як єпископи і попи ненавидили Франка, і де тільки могли там йому шкодили або особисто впливами на тодішню ретроградну, реакційну й опортуністичну інтелігенцію, або нацьковуючи з амвонів селянство проти Фр. як "безбожника", "соціяліста", "тюремщика" і т.п.

Інша справа з Шептицькими, це всеж таки дипломати, виховані на римській діалектиці, їм йшло про навернення хоч би й хорого і перед смертю Ів.Фр. до визнання тих церковних ритуалів, які вони провалили в житті над темним, несвідомим, заляканим і експloatованим українським народом. Та як знаємо, Франко зістався незломною скелею до самого останнього диху і не "помирився" ні з попівщиною, папівщиною і не признав церковної ритуальщини.

Ів.Франко ненавидив ортодоксних ретроградних інтелігентів всіх шарків і звань, він жив і творив все для упослідженого, безправного національно і соціально українського трудового народу – української нації. Для працюючих мільйонів селян і робітників, для працюючої класи, з якої й сам походив. Такі свої думки Ів.Франко висловлював у кожному творі. Цих доказів не всилі ніхто заперечити ніколи!

За це Ів.Франко відпокутував ще за свого доброго здоров'я, переслідуванням й зневагою від тої ж інтелігенції й попівщини, його було виключено з членства "Просвіти", основником якої він був, не приймали творів до друку, щоб не платити гонорару, обходили ті публичні місця куди Ів.Фр. заходив, плювали у вікна й двері до тої каварні де сидів він і таких та подібних образ він зазнав як перед його ювілеєм так і після того, навіть на смертній постелі і як мертвий. Цього Фр. не міг забути до самої смерті.

Коли хого Франка навідала, в березні 1916 року, письменниця Катря Гриневичева, він їй відкрив свою рану болів такими словами:

"Я б волів, щоб це відро було вилите в пору, чим щоб мені громадянство влаштовувало було ювілей". Справді трагізм нашого Каменяра! І з тим й до могили пішов Франко, не помирившись з тими, хто його переслідував, хто йому вільного й людського життя заперечував.

Як кожній миші не страшний лев мертвий, так поступилася супроти Франка й частина української інтелігенції на еміграції, старається прислужитися перед покійним Франком, старається й своє похвальне слівце сказати чи написати, але не щиро, тільки з повинности перед великою Українською Нацією визнати геній Івана Франка.

Ми не маємо в цій статті вказати на всі ті кривди, що заподіяла тодішня галицька інтелігенція й попівщина Ів.Франкові, але ще на одне хочемо вказати, а саме на злобність і перфідність деяких сучасних інтелігентів, вже тут на еміграції, коли пишуть, що українське громадянство покинуло Івана Франка і він вмер осамотнений. Скільки в цьому реченні неправди і злоби, скільки тут готентотської моралі і перфідности!

Правдою є, що Іван Франко порвав зв'язки з українською клерикальною, опортуністичною і псевдопатріотичною інтелігенцією та попівщиною а не з народом! Іван Франко зістався вірний народові, а народ Франкові, тому твердження, що Франко остався "осамітнений" і "поза скобками свого власного суспільства" неправдиві і злобні, бо кілька десятків або навіть тисячка ретроградної панської і полупанської

інтелігенції та клерикальних церковних ритуалістів не є суспільство, тільки тоненьким прошарком, як піна на розбурханім морі, або плівка олії в тихій морській пристані, але від цього вода не стає ні піною, ні олією.

Тільки мільйонові маси українського селянства, робітництва і трудової інтелігенції є українським суспільством! А від цього суспільства Франко ніколи не був ізольованим і творив з ним одно ціле фізично і духово.

Участ масова на похороні Івана Франка, а від того часу рік-річне вшановання Каменяра і Генія Івана Франка є незаперчним доказом.

Щоб не залишитись в покидьках від Українського Трудового Народу, еміграційна інтелігенція пристосовується в славословіях Франка, і пробує при цьому фальшувати, що Франко був віруючим в церкви і бога.

Один попович, на еміграції, в Канаді, написав брошуру в якій доказував, що Тарас Шевченко був віруючим, але докази його писані вилами по воді. Так і тепер знайшлися патріоти щоб хоч по 50 роках, по смерті, доказати, що й Франко був віруючим, але й цим разі все то писано вилами по воді. В багатьох своїх творах Ів. Франко висловлював свої почуття і любов до недолі українського народу й ніколи до попів та ритуальщини, церкви й "бородатого бога".

Свою любов до свого народу і прощення тим, що в злобі затруювали життя - Франко висловив цим віршем:

"Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Нелегкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.
Благословлю тебе! Чи ждять тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні - одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найкращії сини.
Щоб сіячів твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сміх,
Щоб монументом їх не було те каміння,
Яким в відплату за плодючеє насіння
Ще при життю обкидувано їх."

А в поемі "Мойсей" Ів. Франко говорить до українського народу такими словами:

"... якби ти знав
Чого в серці тім повно!
Якби ти знав, як люблю я тебе
Як люблю невимовно!

Бо люблю я тебе не лише
За твою добру вдачу
А й за хиби та злоби твої,
Хоч над ними і плачу."

Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти вся честь моя й слава,
В тобі дух мій, будуще моє
І краса і держава.

Або: "Вічний революціонер
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю,
Він живе, він ще не вмер.
Ні попівськії тортури,
Ні тюремні царські мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
.....

Яж весь свій вік, весь труд тобі дав
У незломнім завзятті,-
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печатю!

Вас. Онуфрієнко. РЕЛІГІЯ ЧИ НАУКА?

Ми не можемо обійти таких важливих питань, як історія науки й історія релігій, їхні взаємозв'язок сьогодні, в минулому і також – перспективи на майбутнє.

В дослідженні будьчого, в шуканні істини не може бути нічого такого, повз що треба пройти з заплученими очима, бо брати його під критичний розгляд "гріх". Якби боялися "гріха" – ми б були сьогодні на такому самому рівні, на якому знаходяться деякі дикуни Нової Гвінеї. В дослідженні немає й не може бути нічого "святого" й "недоторканого", бо мета дослідження – істина, все ж інше в досягненні цієї мети – лише засоби. Навіть шукання бога в релігії мусило б бути позбавлене страху, догматизму й одноокості /власне ОДНООКОСТІ/, бо розвиток релігій, відмирання примитивних вірувань і заміна їх чимось практичнішим, більш відповідним розумовому рівневі певної частина людства, – це ж не що інше, як перемога розуму. Якщо сьогодні ми, чи багато з нас, не вірять в Перуна, а вірять у абстрактного бога, то не тому, що Перун раптом вмер і пішов у забуття, а тому, що віра в нього вже не відповідає сучасним поглядам, тому, що багато думаючих людей з чистим серцем визнає, що вони просто не знають, що таке бог... А віра в те, що якийсь бородабий бог з рук випускає блискавиці й гримасе громом, вже здається дитячою казкою.

Наука появилася далеко пізніше, ніж релігія чи, скажимо, точніше примітивні вірування в надприродні сили. Найпершою наукою був найперший життєвий досвід примітивної людини. Цей досвід в силу життєвої необхідності відразу став на боротьбу з найпершими уявленнями людини про світ, про життя, про смерть, про все, що діється навколо. Наука стала руйнувати попередні уявлення, а попередні уявлення, власне були релігією.

Тому, коли сьогоднішні віруючі люди хочуть змішувати до купи релігію й науку, то це дальший вияв незнання, невміння чи небажання на речі дивитися очима й розумом "гомо сапієнс" /людина з розумом. Ред./.

Нещодавно мені попалося в руки число "Євангельської Правди" з цілим трактатом "Наука і релігія". Кілька місяців тому в "Свободі" було вміщено статтю Г.Діброви про пізнання світу. Спільне для цих обох авторів не б а ж а н н я належно оцінити силу й здібності людського розуму, взагалі відкидання розуму як засобу до пізнання. Гнат Діброва більше орієнтується на пізнання "душею". Спільне для євангелицького автора й Г.Діброви – це переплутання способів пізнання. Г.Діброва пише, що шлях пізнання іде "від спостереження – шлях до досвіду, від досвіду – до досліду, до джерела науки, тобто до емпіричного пізнання". Євангелицький автор пише, що "перша засада – це принцип емпіричності", після цього твориться гіпотеза. Далі, мовляв, наука "випробовує її /гіпотезу/, стараючись пересвідчитись, чи події дійсно так трапляються, як того ВИМАГАЄ /підкреслення моє.В.О./ гіпотеза".

Очевидно, що роль гіпотези в науці – цілком протилежна до ролі гіпотези в релігії. Якщо в релігії гіпотеза в и м а г а є підпорядкування дослідження, якщо в релігії гіпотеза відразу стає догмою, то в науці може бути багато гіпотез /не одна!/, і кожна з них – це не догма, а лише НАУКОВЕ ПРИПУЩЕННЯ, яке ніколи ні для якого поважного науковця не ставало догмою.

Адже мислячи нормально, ми не можемо вважати догму чимось іншим як гіпотезою, на якій зупинилося дослідження чогонебудь в силу якихось причин. Була в релігії гіпотеза про те, що світом керує багато богів.

Без будь-якої перевірки наукою, а лише теоретичним мисленням цю неподтверджену, але й не заперечену гіпотезу було з часом замінено іншою - світом керує не багато богів, а лише один. Потім прийшла інша гіпотеза - знову без будь-якої перевірки - діє в світі трійця /Бог Отець, Бог Син, Бог Дух Святий/. На цій останній гіпотезі зупинилося сьогодні християнство. Гіпотеза без будь-якої перевірки стала догмою.

В науці цього немає. Наука завжди залишає за собою шлях, яким ще треба раз /або й кілька разів/, ще раз переконатися, ще раз дослідити.

Тому й метод пізнання є багато, тому й гіпотеза являється не законом, а лише стежкою для пізнання, а ще краще - поштовхом до пізнання. Мільйони людей, починаючи від найдавніших часів і до нині, сповнені здогадами, припущеннями - гіпотезами всюди, де зустрічається щось невідоме, незрозуміле. В вільній науці гіпотези не сковують науковця. Сковували науковця гіпотези лише тоді, коли в науку втручалася релігія, коли релігія певні гіпотези відразу робила догмами. Птоломеївська геоцентрична система була для науковців завжди лише гіпотезою. Для церкви /релігії/ вона була догмою. Походження хвороб, будова людського організму, боротьба з пошестями для науковця були завжди лише сумою гіпотез. Для релігії все це було вкладено в скриньки догм, порушувати й відчиняти які вважалося "богохульством".

Головна різниця між наукою й релігією, саме в тому, що вірування в науці являється лише вихідною точкою, від якої починається дослідження, шлях уперед, чи багато шляхів навколо, але все таки руху. В релігії цього руху, як такого не існує. В релігії існує мертва точка-вірування. На цій точці більшість людства знаходиться дуже довгий час, поки якісь зовнішні сили не зіпхнуть його з неї. Тоді починається інше вірування. Знову мертва точка, і знову скачок із цієї точки, причому скачок услід за наукою /якщо не можна переплигнути науку, щоб стати спереду й перегородити дорогу/.

"Правдива наука", - пише "Євангельська Правда", - обмежує себе до кількісних і механічних явищ, не намагаючись говорити про дух, свободу і культурні цінності".

Очевидна річ, що це нісенітниця, бо справжня наука ніколи нічим себе не обмежує ані в сфері досліджень, ані в методах.

Хіба сьогоднішня наука займається лише вимірюванням та зважуванням? Якщо під наукою розуміти лише фізику, хімію, інші т.зв. природознавчі науки /в широкому розумінні/, і якщо б дослідження в цих ділянках науки зводилися лише до дослідження механічних явищ, тоді з "Євангельською Правдою" можна б було погодитися. Але що ми сьгодні називаємо наукою? Кожній більш-менш освіченій людині відомо, що наука - це систематизоване знання у всіх ділянках думки або матерії, що наука - це збір певних істин і законів, перевірених досвідом або спостереженням, що наука - це нічим необмежений потяг людини до пізнання всього того, що її оточує.

Очевидно, що джерелом людського спасіння стала лише наука - плід діяння людського розуму. І якщо ми маємо сьгодні багато недослідженого, того "невидимого", на спекуляціях про яке лише існує релігія, то це не значить, що релігія в цій сфері - найбільший авторитет, що релігія - це свого роду наука, якій дано те, чого не вдалося дослідити всім іншим, що релігія інтуїтивно збагнула те, чого не можна досягти людським обмеженим розумом.

Інтуїція - це не більш і не менш як передчуття, а передчуття - це властивість не людини, це властивість звіра, це пережиток з пропаланих часів, коли ще людина стояла на межі між звіром і гомо сапієнс.

І тому, коли говоримо про невидиме, недосліджене, коли ми говоримо й погоджуємося з думкою, що наука справді чого не знає, чи навіть багато чого не знає, то чому саме релігія, яка взагалі нічого не знає, бо лише перехоплює стравні елементи науки, вважає себе авторитетом у ділянках "невидимого"? Чи не тому саме, що тут, найбільше поле для попису, найбільше існує можливості пускати тумана в очі, баламутити, обманювати, налякувати, робити припущення без страху, що ці припущення швидко буде викрито як неповажні?...

Адже, наприклад, сьогодні релігія потихеньку відійшла від астрономії, вже в неї не втручається, а перед скликанням світової конференції науковців-астрономів папа римський навіть сказав, що бог людині дав розум і науку, щоб досліджувати невідоме. Чому папа погодився з тим, що досліджувати небесні світила – це справа науковців, а не капucinів чи бенедиктинців чи ордену Ігнатія Лойоли? Та тому, що сьогодні в обман церкви ніхто не вірить. І якби папа необороняв, невідкинену до сьогодні церквою, геоцентричну систему Птолемея, то на таку оборону ніхто б не звернув уваги.

Сьогодні релігія відійшла від медицини. Святою водою лікуються вже лише деякі католики. Сам папа лікувався наймодернішими ліками, здохтками не інтуїції, а систематичної наукової праці. Сьогодні вже сам папа – приємник апостольської сили і благодаті – не береться робити чуда, хоч теоретично він мусів би їх робити, бо Ісус Христос нібито всім, хто прийме хрещення, автоматично давав здатність виліковувати хворих, сліпих, божевільних.

І коли не можна вхопитися за живе, релігія вхопилася за "невидиме", – за потойбічне життя, за наявність душі вічної, за наявність царства небесного й інші вигадки. Чому саме? Та тому, що тут з наукою можна сяк-так дискутувати, тут найбільші нісінитниці можна підводити під категорії "інтуїції", "божого надхнення", тут можна дискутувати, не покликуючись на здоровий глузд і логіку, тут найбільший авторитет "Святе Письмо", з яким ще і в 20-му сторіччі боротися вважається "богохульством". Адже й сьогодні доказом /найавторитетнішим! / про існування злих духів і добрих духів являється "Святе Письмо", адже й сьогодні найавторитетнішим доказом існування пекла й рай являється не що інше, як... старожидівські легенди та забобони, зібрані в "Старому Заповіті". Це в 20-му столітті!...

Автор із "Евангельської Правди" критикує емпіричний метод, яким користується наука, як засіб обмежений і непридатний для дослідження всіх без винятку явищ, всієї, як він каже, реальності. Очевидно, що не все в світі можна зважити чи виміряти, але емпіризм не полягає лише в зважуванні й вимірюванні. Теоретичні міркування, побудовані на певному досвіді й певній логіці, на певних спостереженнях, також треба зараховувати до емпіризму. Якщо ми, напр., знаємо, що людина, знепритомнівши, втрачає свідомість, і може, як показують випадки, цілими роками знаходитися в стані непритомності, і пізніше нічого не пам'ятає про свій довгий напівсон – то логіка говорить якраз проти потойбічного життя. На чому будує віру в потойбічне життя релігія? На байках зі "Святого Письма". Ще на чому? Та ні на чому іншому, як з одного боку, на бажанні не закінчити життя земним існуванням, і на бажанні тримати людей у страху та в надії, що церква має в своїх руках таємниці потойбічного життя та може якоюсь мірою впливати на долю "душ" після смерті.

Цікава річ, що апологети релігії як правило відкидають логіку й логічне мислення, цю, я б сказав, душу науки. Адже якщо в науці часами

теоритичні міркування, навіть підсилені логікою, не виявляються достатньо обґрунтованими, то якою логікою керується релігія, в якій не можна застосувати ні вимірювання, ні зважування?

Візьмімо хочби догму про трійцю. Що собою являє ця трійця, ні одна найрозумніша людина в християнській церкві доладу не знає, ні одна людина не розуміє. Один час церква існувала без цієї догми. Яким чином ця догма появилась? Появилася як ГІПОТЕЗА, як припущення. Якась частина духовних чи недуховних осіб прийшла до думки, що мусить бути трійця, яка складається з отця, сина й святого духа. Частина духівництва з цією думкою не погоджувалася. Потім відбувся Нікейський Собор/325 р. по Хр./, на якому над питанням трійці відбулися дискусії.

Якими даними послуговувалися люди в цій дискусії? Очевидна річ, що найбільшими даними була логіка й трактування окремих неясних місць з "святого письма". Більшість переголосувала меншість, і таким чином появилась догма. Чи означає це, що знайдено істину? Зовсім ні - це лише означає, що одна частина людей в теоретичних міркуваннях виставила сильніші /можливо, демагогічніші, хоч цілком неправдиві/ аргументи. І не більше.

Церква в боротьбі з наукою вживає ту зброю, якою найлегше бити саму церкву, ту зброю, якої сама найбільше боїться. Бо якщо в науці існують різноманітні методи дослідження й існують можливості шукати правду більш-менш вільно, то в релігії всього цього немає. Власне, не в науці, а в релігії існують всеосяжні догми, які вважаються абсолютними і незмінними правдами, інколи називаними навіть "вічними правдами".

Між релігією й наукою є та принципова різниця, що наука завжди застерігає за собою право на помилку і ніколи не вважає істиною щось недосліджене, в науці гіпотеза є лише гіпотезою, при чому може бути багато різних гіпотез, на те саме явище, в науці є вирази: "учені дослідники вважають" /не "твердять"/, "учені дослідники здогадуються", "учені дослідники приходять до думки", - "до думки". В релігії всього цього немає. Тут усе відоме, тут лише самі істини, чого б вони не стосувалися. Створення світу? - За шість днів! Походження людини? - Адам на божу подобу, а Єва - з Адамового ребра! Життя на землі? - Тимчасове, після смерті людина грішна потрапляє до пекла, а свята - в рай. І так далі, і т.д. Ні сумнівів, ні доказів. Єдиний авторитет у всьому - живі казки, зібрані в "Старому Заповіті".

Власне, що в релігії, а не в науці зобов'язують догми. В вільній науці ніколи не може бути такого, щоб усіх учених зобов'язувала одна, та сама "догма". Кожен учений може мати свій погляд, свій світогляд, але догматизм учених зобов'язував лише в час Середновіччя, коли все тримала в руках церква, а сьогодні зобов'язує в Советському Союзі, де комунізм перейняв "найкращі" традиції християнства: насильство, єдиноми-
слиє, підпорядкування науки й мистецтва комуністичному московському "папі" в Кремлі/одиносібному або колективному/.

Тільки неук або релігійний фанатик може не знати, що був час, коли все, що людину оточувало, було надприродне! Вітер, грім, сонце, дощ, вулкан, смерть, хвороба, народження, зорі, радуга - все було надприродне! Більша частина всього цього стала природним в наслідок дослідження.

Наука сама знає про межі свого пізнання. Є речі, яких людина сьогодні не може відомими їй засобами дослідити. Але чи це означає, що релігії всі ці речі відомі? Ми не можемо, наприклад, перевірити ні розумом, ні приладами, чи справді існує той небесний трон, на якому сидить бог з бородою з Ісусом праворуч.

Ми знаємо з історії цивілізації й культури, що церква /релігія/ випускала з рук все те, що досліджувала наука. Церква трималася того, в що їй вірили. Як тільки ж правда виявлялася, вона відразу замовчувала свою попередню неправду. Але обман всеж продовжувала, зупиняючись більше над тим, правдивість чого тяжко встановити. Так сьогодні, представши говорити нісенітницю про центр землі, про зорі, про походження влади на землі, релігія вхопилась за те, що зісталося в її руках, - за потойбічне життя, за вічне життя, за "правдивого бога", за "дух" тощо.

Релігійні "мислителі", які орієнтуються в найбільшій мірі на найвідсталіші прошарки народу, говорять цьому народові, що, мовляв, ви хоч і не знаєте ніяких аргументів та доказів, але ви вірте нам, ви вірте своєму серцеві, яким ви дізнаєтеся про правду безпосередньо від бога, ви ці правди маєте в собі!

Примітивізм цих "мислителів" такий страшний, що про нього навіть говорити тяжко. Поки вони говорять чи пишуть, керуючись розумом, їх можна розуміти. Але коли починають пустословити, тоді дискусія з ними - це дискусія з юродивими, які говорять "серцем", а не розумом. Так, найкращим доказом цього може служити два стовпці /останні/ "трактату" з "Євангельської Правди" - число 5, за травень 1957 р. Хтось щось може зрозуміти в усьому тому словоплетиві, що його створив автор статті, той, можливо, й потрапить у царство небесне, якщо перед тим не потрапить до відомої соціальної установи.

Стаття являється прикладом того, що може людина говорити, не керуючись логікою, а керуючись "серцем". На початку автора можна було розуміти, бо він говорив як "гомо сапієнс". На кінець він став говорити "серцем".

В цьому головна різниця між наукою й релігією.

Віра ніколи не була засобом пізнання. Віра була лише вихідною точкою, з якої починалося дослідження. Поки релігія знаходиться на цій вихідній точці, доти вона живе. З наукою навпаки: доки вона знаходиться на цій вихідній точці /вірі/, доти вона не існує, не живе. Жити починає, зрушивши з точки. Цебто відірвавшись від релігії, наука починає жити. Чи ж не ясно, що релігії й науці - цілком не по дорозі, і чи не ясно, чому релігія так уперто бореться з наукою?

+ + + + +

ДЕЩО ПРО КАНОНИ ЦЕРКОВНІ.

"До 15-го ст. був погляд, особливо на Заході, що ті канони списали дійсно Апостоли. Дослідження виявили, що вони лише походять з Апостольського Передання і збереглися в Церкві усним переданням від наслідників Апостолів; їх записав невідомий побожний автор ще перед Першим Вселенським Собором /в Нікеї 325 р. по Христі.Ред./ і назвав їх Апостольськими, щоб показати, що вони походять через передання від Апостолів. Як доказ цього, в цих канонах відзеркалено якраз те, про що вчили Апостоли й передали своїм ученикам. Далі - те, що вони вповні відповідають тій церковній практиці, яку списали апостольські ученики і їх найближчі наслідники. І, нарешті, признание апостольського авторитету збоку Соборів і церковних Отців перших віків Церкви. З огляду на це, цим канонам належить апостольське ім'я і те значення, яке признала їм Соборна Церква".

¹⁵¹⁷
"Православна Церква з самого початку 85 Апостольських Канонів, а давні західні /латинські.Ред./ збірники мають лише 50, бо таку кількість прийняв до свого збірника Діонісій Малий /Папа Римський/." /"Православний Українець", число 53-54, Травень 1957, ст. 17/.

С.Зеркаль

МИНУЛІСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ.

Закінчення II частини.

9 червня 1919 р. в м. Чорному Острові Рада Народних Міністрів була доповнена новими членами УПСР-центр: Д.Одрина /Голова ЦК-партії/ - Міністр Здоров'я і Т.Черкаський /Секретар ЦК-партії/ - Міністр Народнього Господарства.

III. КОНТР-РОЗВІДКА: начальником контр-розвідки при Уряді і Армії УНР був Микола Чеботарів, полковник.

IV. ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ: складався з таких осіб, вибраних на VI З'їзді УСДРП дня 12 січня 1919 в Києві: 1/ Бензя П., 2/ Бухановський М., 3/ Вікула С., 4/ Гермайзе Й., 5/ Бремів М., 6/ Ковальський М., 7/ Литвиненко А., 8/ Мазепа І., 9/ Порш М., 10/ Романченко І., 11/ Третьяк Г., 12/ Феденко П.
Кандидати: 1/ Антонович Д., 2/ Вигнеченко В., 3/ Дідушок П., 4/ Мазуренко В., 5/ Матюшенко Б., 6/ Чехівський В., 7/ Шадлуна М.
"Провід партії фактично перейшов до: Мазепа І. - голова ЦК., Феденка П., Романченка І., Вікула С., Шадлуна М." /І.Мазепа, I част., стор. 81-82/.

Сталося братовбивство, стався великий злочин, порушення військової і загальнолюдської моралі та етики, нечесними підступами і зрадою досягати для себе ЦК УСДРП-права і С.Петлюра "успіхів". Найперше привітання /бодай формальне/ як співників, потім прилюдне висміяння і обвинувачення, далі відібрання зброї і нарешті зовсім безборонних одних посаджено в п'язницю а одного з найактивніших організаторів - Я.Діяченка виведено в поле і в найганебніших спосіб застрелили та поклали в полі на глум. Яку ганьбу нанесено гизвольній ідеї України, яка нікчемність, який перфідний егоїзм за посідання влади, дрібно-міщанськими марсівсько-есдецькими опортуністами з ЦК УСДРП-правої. Ставилася одна тільки мета: влада, насильством якої досягається, паразитування над Українським трудовим народом і служба чужій на Україні капіталістично-міщанській парламентарній системі.

В і д п о в і д а л ь н і с ь т ь з а ц е й з л о ч и н п а д а є н а :

- I. С.Петлюру - заст. голови Директорії і "Головного" Отамана,
- II. І.Мазепу - міністра внутрішніх справ,
- III. М.Чеботарева - начальника контр-розвідки при Уряді і Армії УНР,
- IV. Центральний Комітет Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії - правий: І.Мазепу - голову ЦК і членів ЦК - Феденка П., Романченка І., Вікула С., та М. Шадлуна /що трохи згодом виїхав на службу до Московських большевиків/.

Так стався ТРЕТІЙ ЕТАП РУЇНИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.

Останній цвях забито в домовину України!

Після цього провадилася боротьба за державність, були світлі і героїчні моменти в тій боротьбі, але це вже були з р и з н и: короткотривалі, епізодичні.

Коли Центральний Револуційний Комітет і ЦК УСДРП-незалежних довідалися про Кам'янецький злочин /забурдонування Діяченка/ то вже 19 липня 1919 р. ЦК УСДРП-нез. постановив відкликати своїх представників з Центрального Револуційного Комітету, припинити повстання, розійтися по домах а про своє рішення сповістити населення України пресою, "признавши свою помилку". Ці саме події змусили соц.-дем. незалежних звернутися з пропозицією співпраці до УПСР-боротьбистів і до Комуністичної Партії України. Так Директорія і есдеківський Уряд УНР був тим зпритишником, що дві найсильніших і справді революційні патріотичні і національні партії змусили виступити проти уряду УНР.

Трудові маси України: селяни і робітники, покинуті і зражені керівниками революції опинилися між трьома вогнями: з півночі нависав Московсько-комуністичний імперіалізм, зі сходу і півдня Московсько-монархістичний генеральський імперіалізм, підтриманий капіталістичною і так само імперіалістичною Антантою; зі заходу "свої рідненькі" міщансько реакційні прошарки під "ідейним" проводом С.Петлюри, І.Мазепи та ЦК УСДРП-правої.

Селянські трудові маси, які спільним зусиллям, в одній такті і пориві, організовані в Всеукраїнській Спілці, стали до революційної боротьби за Трудову Україну в місяцях листопаді-грудні 1918 р. і січні 1919 р. тепер опинилися в критичному стані: розірвані внутрішніми класовими суперечностями і поділяюся на соціально-класові групи:

I. Сільський і міський пролетаріят ще в початку січня 1919, при першій спробі саботувати Земельний Закон з 8.І.1919 р., розгоні місцевих рад селянських і робітничих депутатів та призначення урядових комісарів замість рад, - перший пометів на демагогію московсько-комуністичних шовіністів і псевдінтелігентів.

II. Селянство бідне і середняцьке, під проводом есерів боротьбістів, есерів центральних і ес-деків незалежників та їх отаманів пішло в повстання проти московсько-комуністичних окупантів, московсько-чорносотенних генералів і проти опортуністично реакційної та орієнтаційної на західно буржуазію, Директорії та Уряду УНР в проводі ЦК УСДРП-правої.

III. Селянські багатії /"солідні хлібороби", з яких походять майже всі діячі УСДРП-правої/, скраховані пани-поміщики /що відірвалися від великих панів-поміщиків і не злилися з селянством/, всякі підпанки, міщанство і вище урядовиство пішло в Армію УНР під керівництво дрібно-міщанських партій, як: УСДРП-правої, УПСР-правої/одиночці/, УПСФ, УПСБ і УРеспубл. Партії. ЦК УСДРП-права, відсепарувавши всі інші партії осталися єдиною в керівництві і повела свою політику неперемінливим способом. Аби вийти!

Від другої половини січня 1919 р. Директорія і Уряд УНР не мали вже ні довіри, ні підтримки моральної і матеріальної, ні підтримки під українських трудових рушійних сил. А для провадження так величезної боротьби цих багійсько-панських і міщанських прошарків було аж занадто мало. Про це скажемо далі.

В цей самий трагічний мент для України, Директорія і Уряд УНР уважали для себе найбільш сприятливі умови, щоб розправитися зі всіма претендентами за владу чи хочби поділу влади, та закріпити неподільно в своїх руках. Вєрівських міністрів-техніків ми не вважаємо співвідповідальними за політику Уряду УНР, бо вони не мали ніякого політичного значення, тільки від 12 серпня 1919 р. ЦК УПСР-центр. погодився на політику ЦК УСДРП-правої: міщанського п'ятихвостного парламентаризму, відсутності від принципу трудової демократії, увійшовши в дрібно-міщанську урядову коаліцію 27 серпня 1919 р. Кабінету Міністрів І.Мазепи. Склад цього Кабінету зложився такий:

Мазепа І. - Голова Ради Міністрів і Міністр Внутрішніх Справ,	УСДРП - права,	
Мартос Б. -	" Фінансів	" "
Безпалко О. -	" Праці	" "
Львівський А. - Керім. Мін. Закорд. Справ,	" Юстиції	" "
Тимошенко С. -	" Шляхів	" "
Шадлун М. -	" Народн. Господар.	" "
Ковалевський М. -	" Земельних Справ,	УПСР-правий, персонал
Одрина Д. -	" Здоров'я і Опіки	УПСР- центр.
Черкаський М. -	" Преси і пропаг.	" "
Паливода І. -	Керуюч. " Почт і Телеграф.	" "
Григорієв Н. -	Вк.об. " Освіти	" "
Шрамченко Л. - Державний Секретар	"	" "
Петров В. -	Вк.об. " Військових справ	безпартійний
Огієнко І. -	"	УПСФ

Красний П. - Міністер Жидівських Справ, Жидівської Народної Партії. Таким чином в Кабінет Міністрів входило: від УСДРП-правої 6, від УПСР-правої І, від УПСФ І, від Жид.Нар.Партії І, - прапих разом 9; від УПСР-центр 5, від безпартійних І. З цього складу міністрів, видно, що міністри УПСР-центр, або як їх називали "радянці" були лише голосували статистами і пленталися в жості урядової правої політики. Трохи згодом оталися маленькі переміщення, але вони загальної ситуації не змінили. Так Петрова Вс. замінив полж. Сальський /УПСФ/, Ковалевського М. замінив Арк. Степаненко /УПСР-правий/, крім того покликало ще на тов. міністрів Часняка І /УПСР-центр/ і Христича П. /УПСР-центр/.

Для низько егоїстичних і матеріалістичних осібників влада уявляється за найвище досягнення в його житті, ~~якою~~ задовольняється особиста амбіція. Не морально!

С.Петлюра і ЦК УСДРП-правої зручною тактикою ліквідували прапих претендентів на владу, а представників революційної Трудової України заманути в розставлені контррозвідкою сіті там їх пришморгули: одних посадили до в'язниці а одного з них найкандат - нішого /Дяченка/ тинили в поле і там замордували. Це був перший "успіх".

Армія ЗОУНР під натиском другого відвічного порога України - Польщі змушена відступити на терен УНР, чия військо УНР посилюлося і збільшилося до 115-120 тисяч. Це - другий "успіх".

Запілья, під Московсько-комуністичною окупацією, організованими повстаннями підміноване і багатьох більших та менших просторах опановане цими повстанцями. Це - третій "успіх".

Наступ з півдня /Донщини і Кубанщини/ Московсько реакційно-чорносотенних генералів за допомогою Антанти а потім повстання проти них в запілью. Це четвертий "успіх".

Сподівання на підтримку з боку населення України - пятий "успіх".

Але при зреалізуванні цих "успіхів" всі надії і солодкірії розвіялися як дим в полі. Населення України тепер відновило Петлюрі і Урядові УНР всякої підтримки.

При таких неупорядкованих умовах проблеми влади і соціально-економічного питання почався наступ Армії УНР на Київ.

"З розвиття більшовицьких сил під Проскурівом та виходом українських військ на річку Бужок, а правого крила армії на лінію БАР-Томашпіль, командування Української Армії, при розробці дальшого плану операцій було дуже занепокоєне присутністю армії ген.Денікіна на Лівобережній Україні, ліве крило якої вже підходило до Катеринослава, а центр її посувався приблизно з району Бахмута на Харків.

Хоч іще з перших кроків посунання цієї армії на територію України видно було її порожнє ставлення до українського національного руху, але українське командування сподівалося, що як Антанта, так і ген. Денікін досить з'орієнтувались у стратегічно-політичній ситуації, взяли під увагу наслідки Великої Війни і революції та факт існування Української Народної Республіки та її армії. Українське командування поклало надію /бо було політично неграмотне. С.З./, що Антанта притулить ген. Денікіна урегулювати свої взаємовідносини з Українською Армією, бо більшовизм був чинником світового масштабу і загрожував однаково і самій Антанті, а тому боротьбу з ним треба було провадити в міжнародному масштабі. Зі свого боку українське командування, на чолі з Головною Отаманом С.Петлюрою, розуміло, що боротьба української армії проти більшовиків з надією на повний успіх і за здійснення прагнень української нації, - є можлива лише в контактї з іншими антибільшовицькими силами" /О.Удовиченко, стор. 96-97/.

На будемо зупинитися на бовицх діях Української Армії, ці події досить засопані факіциями, нашими бовицми генералами, тому зацікавлених відомляю до тих матеріалів. Але в головних етапах розвитку військових і політичних подій кілька слів треба сказати зі сторінок цієї цитованої праці, ген.О.Удовиченка.

"Українське командування вважало за потрібне на той час уникнути збройного конфлікту з армією Денікіна /з причини орієнтації на саму Антанту і брак підтримки насе-

лення України. С.З./ та з цією метою доручила командирів групі отам. Ю.Тютюннику вести мирного характеру перотрактатію.

23.VIII.1919 Штаб Головного Отамана С.Петлюри розсилав таке розпорядження: "На випадок зустрічі з частинами Доброармії належить дотримуватися, до дальшого розпорядження, наступних норм:

1. Утриматися од жодних ворожих акцій.
2. Пропонувати військам ген. Денікіна, щоб вони не займали тих місцевостей, які вже є в наших руках, або мають зайняти.
3. Пропонувати їм звільнити район нашого походу, щоб не спиняти нашого руху.
4. Прикласти всіх зусиль, щоб докладно розвідати організацію й стан війська, кількості і задання, моральний настрій, озброєння та одяг і амуницію армії Денікіна. Далі належить розвідати ставлення денікінських військ до Української Держави і до наших військ. негайно повідомити про те, які дані одержано вже що до цих питань. Остаточні вказівки незабаром буде дано".

Наступ на Київ в той час розвивався планомерно. Розбитий під фастовом і Білою Церквою порог підійшов на укріплені позиції, що були побудовані у 15-ти кілометрах на південний захід від Києва приблизно по лінії Боярка - Білгородка. По Дніпрі курсувала бронена червона флотилія, яка своїм гарматним вогнем сильно підтримувала пласну піхоту.

30.VIII. група ген. Кравца атакує ці позиції, б'є порога та біля 20 години увечері передові її частини займають столицю України - Київ.

Середня група ген. Кравца виконала своє задання, а вся армія здобула головну мету - Київ був в її руках. Ентузіязм і піднесення у війську та серед українського населення не мали меж.

Для заняття Києва командування Доброармії мусіло виділити окрему групу в команді ген. Бредова. Отже, для заняття Правобережної України ген. Денікін мусів виділити поважне число військ, чим, безперечно, ослабив себе в головнім напрямі на Москву.

Ще раз мусімо підкреслити, що Українським Урядом і командувачими армії було вжито всіх заходів для уникнення бойових чинів проти Доброармії.

Між тим, середня група ген. Кравца, залишивши 30.VIII.1919 своїми передовими частинами м. Київ, разом 31.VIII. рушила колоною через Київ, яку українське населення урочисто і радісно вітало. Але одіючасно із сходу через Київські мости до Києва почали входити денікінські війська в команді ген. Бредова, по дорозі обезброжуючи дрібні стезі українських військ. Маючи наказ не вступати в бій з військами Доброармії, українські частини не знали як їм поводитися, вважаючи, що це "непорозуміння", яке буде ліквідоване командуваннями українськими і денікінськими.

Коли голова колонії українських військ прийшла на головну вулицю Києва - Хрещатик, то доброзольчі частини увійшовши на цю ж вулицю з протилежного боку, відкрили по ній кулеметний та рушничний вогонь. Серед величезного натовпу населення, що прийшло урочисто зустрічати Українську Армію, сталася паніка. На цей раз також наші війська, пам'ятаючи наказ про уникнення сутичок з військами Доброармії, стримувалися від бойових чинів.

В такий прикрій політичний і військовий ситуації опинилась Українська Армія на початку вересня 1919 р. Українське громадянство? С.З./ й уряд /О, так! С.З./ не втрачали надій, що Антанта /знов Антанта! С.З./ мусить, врешті, зрозуміти революційні обставини на терені булшої Росії та своєю могутньою силою пригнати ген. Денікіна рахуватися з фактом існування незалежної Української Держави. Стратегія також вимагала, щоб Українська Армія не мала нового порога - Доброармії.

Виходячи з цих міркувань, уряд залишається при попередніх рішеннях, а саме: уникати війни з Доброармією. Середня група Української Армії з наказу командування почала відходити на захід у напрямку Козятини....

Відбиваючи безперервні атаки порога, корпус Січових Стрільців зосереджується

біля І8 вересня в районі Полонне - Шепетівка, а ІІ-ий галицький корпус - в районі Бердичева.

На цих позиціях західня група залишалась приблизно аж до 20 вересня І9І9 р.

Врешті, щодо переговорів з Добармією, то треба зазначити, що І3 серпня І9І9 р. делегація ген. Омеляновича-Павленка зустріла відповідних відпоручників Добармії, але до згоди не могло дійти, бо Денікінське командування відкидало засадничі національні вимоги українського народу...

Для Українського Уряду розпочаття військових акцій проти армії Денікіна було неминучим рішенням, незалежно від того, до чого ця війна приведе, бо інакше в очах українського народу ця нерішучість була рівновартною зраді національних ідеалів.

2І вересня І9І9 було перехоплено другий наказ Добармії про відкриття бойових акцій проти Української Армії.

Українське командування у свою чергу віддає наказ про розпочаття акції проти армії Денікіна...

На фронті Української Армії йшло перегрупування. Загальна кількість Української Армії, з огляду на пошесть тифу, зменшилась до 40.000 бійців при І50-І60 гарматах.

В жовтні І9І9 року, на всьому фронті розпочалися бойові сутички з Добармією. І5 жовтня перемога на всьому фронті була по боці Добармії. Наступив холод, пішов сніг. 50 % Української Армії були в тифі. Нерви команди Галицької Армії не витримали. Командування її вирішило вступити в сепаратні переговори з командуванням Добармії про припинення бойових операцій. Командування Добармії яке давно вже прагнуло до розділення українських сил, охоче згодилось на переговори з Галицькою Армією. Ці переговори, врешті, скінчились підписанням поміж командуванням Добармії і Галицькою Армією угоди:

І. Галицька Армія переходить у повнім складі з етатними установами, складами і залізничними майном на бік російської Добармії і віддається в повне розпорядження головного команданта озброєних сил Півдня Росії, через команданта військ Новоросійської області.

2. Підчас перебування під згаданю командою Галицьку Армію не буде вжито до боротьби проти армії отам. Петлюри; до хвилі одержання дальшого завдання Галицька Армія відводиться в запілля.

3. З огляду на відсутність території, Галицький Уряд припиняє тимчасово свою діяльність і переходить під опіку російської команди Добармії. Місце перебування Галицького Уряду - Одеса. /І/

Примітка: Цей договір має аж І4 пунктів, але головніші питання тут зведені до 3 пунктів. С.З.

Цю умову остаточно підписано 5 листопада І9І9 року. Галицька Армія вийшла з бою. Це була одна з трагічних подій збройної боротьби Української Армії /тих трагічних подій Уряд УНР стільки наробив, що тяжко визначити котри з них більш або менш трагічна! С.З./. На полі бою залишалась тільки Наддніпрянська армія, склад якої у звязку з пошестю тифу зменшився до 8-І0.000 бійців.

Біля І грудня І9І9, частини Армії УНР зайняли район Лубара.

Як перед Урядом, так і перед командуванням армії постала тяжка дилема. Що далі робити? Чи продовжувати боротьбу, чи її припинити? В армії залишилося безздатних бійців 4-5000.

Між І та 6 листопада І9І9 року між Урядом і командним складом Української Армії відбувалися наради, на яких прийнято рішення:

І. Українська Армія продовжує свої бойові чини. Для того вона мусть прорвати ворожий фронт, увійти у запілля ворога та розпочати партизанську війну разом з повстанцями.

/І/ Галицький Уряд з Диктатором замість їхати до Одеси, І6.ХІ.І9І9 виїхав до Відня.

2. Уряд УНР, на чолі з Головним Отаманом С.Петлюрою, продовжує свою політичну роботу в Європі, для чого мусить виїхати до сусідньої держави - Польщі.

Рішення було прийняте. Армія готувалась до походу в запілля ворога. Командування Армією було передано в руки ген. М.Омельниченка - Павленка.

6 грудня 1919 року рештки Української Армії вирушили в запілля ворога. Для збереження бойових традицій, дивізії зберегли свою назву.

Головний Отаман Армії УНР - С.Петлюра від'їхав до Польщі".

/Ген.О.Удовиченко - Україна у війні за державність. Стор. 90 - 122/.

- - - - -

Ми переглянули, дуже схематично, військові події за час від початку наступу Української Армії в липні-листопаді 1919 р. до взяття Києва 30-31 серпня 1919 р., зупинились на причинах здачі ворогові нашої столиці, відвороті Армії, ліквідації фронту та виїзді решток Армії в зимовий похід.

Та це не був би повний огляд тодішніх подій, тому вважаємо за потрібне, хоч побіжно, зупинитися на моментах політичного характеру Директорії та Уряду УНР, відповідала за неспіхи мілітарні і політично-державницькі.

"Саботаж і контрреволюційна робота української буржуазії знаходила добрий ґрунт в теорії гарожанського миру, "широї" та "правдивої" демократії, яку проповідували праві українські соціал-демократи і в безконечних суперечках та змаганнях між двома урядовими партіями - соц.-дем. правими і соц.-рев. центр про "форму" влади, тобто в дійсності про основний напрямок соціально-економічної політики уряду - в суперечках, що геть паралізували діяльність правительства, вносячи постійну неясність в його політику.

Всякими "умовами", як ми бачили, соціал-демократи "зобов'язувались стати на трудовий принцип" - в дійсності ставали на нього так, що від нього залишалось тільки одне мокре місце. Соц.-демократи були твердо переконані, що українська революція являється буржуазною /головним чином аграрно-селянською/ і, як така, не потребує ні "совденія", ні трудового принципу, і що єдиною формулою, здатною повести за собою "широкі народні маси" і тим забезпечити здійснення поставлених в розвитку революції завдань, являється формула "широкого, справжнього демократизму", формула парламентаризма.

2 липня 1919 р. в Києві відбулося спільне засідання Центральних Комітетів соц.-дем. правої і соц.-рев. центр. на якому постановлено:

- а/ необхідність негайного вироблення, затвердження і переведення в життя закону про унормування компетенцій і взаємовідносин між Директорією і Радою Міністрів,
- б/ необхідність реорганізації складу Директорії /залисць виключених з Директорії Петрушевича і Андрушевича мали ввійти: від галичан соц.-дем. Вітик, один представник від укр. соц.-рев. центр; рішення про вихід зі складу Директорії Швеця і Макаренка залишалось в силі, але "практичне переведення" odkладалось "важачи на внутрішні і зовнішні обставини". Вважалося, що Е.Петрушевич виїшов зі складу Директорії фактом проголошення себе Диктатором ЗОУНР/,
- в/ необхідність утворення Військової Ради, що мала припинити безконтрольну "стратегію" і координувати дії більш і менш отаманів на фронті і, нарешті
- г/ "доручалось товаришам жити всіх заходів до скорішого внесення в кабінет закону про Ради - місцеві органи побудовані на трудовому принципі.

Не ухвалено жити заходів до "саморозпуску" решток комісії Трудового Конгресу, а також утворити в цілях підтримання постійного контакту з повстанцями, Повстанський Комітет під проводом Центральних Комітетів соц.-дем. прав. і соц.-рев. цен. бо як відомо, що по заарештуванні членів Головного Штабу повстанського війська і замордованні Дяченка, Всеукраїнський Центральний Революційний Комітет припинив своє існування і припинив повстанську діяльність. Сталося то 19. VII.1919/.

"УКРАЇНІЗАЦІЯ" ЧАСТИН РОСІЙСЬКОЇ АРМІЇ В 1917 РОЦІ.

/Уривок спогадів/

З нагоди 40 - ліття революції в Росії і на Україні в 1917 році, в українській пресі з'явилися, і мабуть будуть далі з'являтися, статті з цього приводу. Події мають велике історичне значіння і залишаться вони на віки вічні. Тому висвітлення подій революції, а зокрема відродження Української державности, як наслідок цієї революції, потребують правдивого і об'єктивного з'ясування. Накаль деякі автори до цих подій підходять зі свого власного антисоціального пункту, з якого проходила ціла революція і з того погляду приходять до негативного вислідку провідників української національної проблеми. Зокрема молоді адепти на провідників певних консервативно-реакційних та наци-фашистівських тоталістичних середовищ, які тоді були або дітьми, або й зовсім на світ не появилися, тепер випускають цілі трактати про ці події в кривому зеркалі а воі невдачі звалюють на тодішніх провідників революції і будівників Сувереної Української Народньої Республіки. Підхід таких авторів має настанову звичайної демагогії партійництва правих і тоталістичних переконань супроти тодішніх соціалістичних та демократичних партій та їх провідних осіб, зокрема М.Грушевського, В.Винниченка, Б.Мартоса, М.Шаповала та інших.

Найголовніші акти обвинувачення висувуються такі: чому аж чотири Універсали замість одного і чому Центральна Рада не використала українізованих формацій буншої російської армії?

Брак місця в цій короткій замітці не дозволяє мені зупинитися ширше на цих закидах, але мушу сказати правду, якою б вона для нас не була прикрою і твердою. Коли б Першим або Другим Універсалом була проголошена Україна сувереною державою, то все українство було б втоплене у власній крові Командуючим Київським Військовим Округом полковником Оберучемим і після того не було б вже ні Третього, ні Четвертого Універсалів, і взагалі не існувало б довший час питання самостійности України. Російські генерали тоді ще мали велику силу супроти початків українських революційних сил і їх сепаратних прагнень.

Про українізацію в частинах російської армії подаю власні пережиті спостереження, учасником яких був сам.

До війська я був покликаний 7.VIII.1915 року. Закінчив учебну команду і дослужився до молодшого унтер-офіцера. Селянин, ніякої національної свідомости. У війську мене і моїх земляків москалі дражнили кахлами, за це ми москалів дражнили качапалами. Я дуже сердився на качапів і переконував їх, що я не кахол, але малорос. Запам'ятав я це з історії Росії /в школі/, як гетьман Б.Хмельницький "присоединил Малоросію" до Росії.

15 травня 1917 р. закінчилася моя здоровельна відпустка і я мав зголоситися до війська. У цього самого дня батько відвіз мене до міста Ромен, на Полтавщині, і я зголосився до воїнського начальника. Тут мені видано належні документи і спрямовано до Києва. 16.V. опівдні прибув до Києва на головний двірць й зголосився до військової інформаційної канцелярії. Тут було, як у вулиці безматченкові. Мене відразу обступили з синьо-жовтими відзнаками і почали розпитувати звідки я походжу? Я їм сказав правду, тоді вони мені: О, то ти теж українець, наш! Я вже тоді знав, що я і не "кахол" і не "малорос", тільки у к р а ї н е ц ь. Але урядові особи тої канцелярії, відібравши в мене документ роменського воїнського начальника, видали мені своє спрягування, куди я мав зголоситися. Куди саме - я того не запам'ятав. Коли я вийшов з канцелярії, то мене відразу підхопили ті, що переконували в українстві і, зібравши групу більше десятка, нас кудись повели. В Києві я був тоді уперше. Знаю, що нас вели якимись вулицями, а потім трохи під гору і завели до чотириповерхового великого будинка. Як потім з'ясував, була це якась середня школа. Будинок повний воїків, вештаються офі-

цери нижчих рангів: прапорщики, підпоручники і мало поручників. У невеликому дворі часто мітинги, хтось кого переконує, сперечаються і т.д. Я був зморений гарячим днем і ховався в холодок, мене то все не цікавило. У вечорі довідався, що я потрапив українського полку імені Полуботка.

19.V.1917 р. о 12 год. ночі наш полк був наладований у поїзд. Полк займав три ешалони, по 40 вагонів товарних кожний. На чолі нашого полку запалитав тільки одного полковника Ю. Калкана. Полк виїхав спокійно з Києва під синьо-жовтими прапорами, цілком зформований як слід за зразком російських полків. Їхати було весело, в дорозі все співали, поводитися на станціях зразково.

22.V. наші ешалони прибули до Кам'янка-Подільського і були представлені головно-командуючому Російської Армії ген. Ерусілову. Він нас оглянув, щось похвалив і сказав, щоб захищали від ворогів "Матушку Русю". На "Ура" - ми відповіли "Слава". Потім повезено нас далі на фронт.

Від Кам'янка - Подільського полк Ю.Калкана з нами вже не було.

25.V. прибули ми до містечка Ягольниці, Чортківського повіту, тут виступили з ешалонів і були приділені в 23 запасовий піхотний полк, як маршова частина. Мешкали в селянських хатах, але тут довго не задержалися і поїхали далі на фронт.

30.V. прибули до містечка Литятина, але нас не розіпітили в самому Литятині, а відвели до високого густого лісу, де ми розіпітились в палатках, поміж деревами, при самій батареї тяжких гармат. Називали їх "кронштадськими".

Тут ми довідалися, що нас заділено, як маршову формуцію, до 7 армії, 41 корпусу, 74 дивізії з такими полками: 293 Іжорський, 294 Березинський, 295 Свірський і 296 Грязовецький. Нас мають розподілити поміж цими пішими полками.

Ми всі підняли протест, що не хочемо бути розбитими по полках, а що хочемо бути самостійним полком під нашим українським прапором, під нашою назвою і нашою українською командою, з тими офіцерами, що з нами прибули, що нам в Києві і в Кам'янці-Подільському обіцяно нас залишити як Перший Український Полк ім. Полуботка. Ніякої зброї ми не мали. Але нічого не помогли наші мітинги-протести, і нас почали відводити групами, так що на четвертий день нас залишилося яких пару сотень вояків. Мене заділено до 293 Іжорського полку, до Саперної Роти /чомусь її називано офіційно "Інженерною Ротою"/, до караульного зводу, берегти касу і взривчасті річі Саперної Роти. Зі мною опинився мій двоюрідний брат Іван Івницький зі Смілого, Роменського повіту та ще деякі полтавчани. Мене призначено начальником караульного зводу, а в поміч ще приділено одного молодшого унтер-офіцера.

Так з Першого Українського полку ім. Полуботка не залишилося й сліду, на фронті, але цей полк знову поповнювався в Києві і тут він оформився та втрипався, та я з цією формуцією не мав ніяких стосунків.

15.VI.1917 р. рано розпочалася артилерійська підготовка до задуманого наступу Керенського, ця гарматна стрілянина зі всіх родів гармат, протягнулася аж до 10 г. 18.VI. Потім піхота пішла в наступ на місто Березани, по полудні через Литятин перемаршовано кілька більших і менших груп полонених "австрійців", як потім вияснилося, це були галицькі українці Австрійської армії. Але Березан не здобули. Не допомогла й присутність самого Керенського, тодішнього Главноверха і Прем'єр міністра російського революційного уряду та комісара фронту 7 Армії - Сапенкова.

27.VI. ціла ніч була сильна артилерійська канонада з обох фронтів і видно великі пожари та взриви складів військової амуніції і харчових продуктів.

28.VI рано вирушили з Литятина на "приготовані позиції". Походували, вірніше відступали і втікали, поляти - як золотом пожритим пшеницею та іншими збіжжями, лісами, долинами, ярами, шосейними і польовими дорогами, пландруючи все по дорозі, особливими майстрами при цім виказалися козацькі формуції.

21.VII. ми опинилися в селі Мартинківці, Проскурівського повіту, а у вересні місяці Штаб 74 дивізії припістився в містечкові Сатанові, Проскурівського повіту

/на самій був. Російсько-Австрійській границі, на лівім високім березі р. Збруча/ а наша Саперна Рота в селі Войтовина, 5 - 6 кілометрів від Сатанова на південь, в самому кінці села. Полки були розміщені в околяшніх селах.

Тут життя знову унормувалося і потекло веселим і безжурним потоком: дні і ночі мітингували, гнали самогон, потихенько розкрадали військове майно, їздили на Збруч гнути солів періксоліновими патронами і т.п. Машкали по селянських хатах. Мені здається, що мітингування і дискусії які тоді переводилися днями й ночами в російській армії, для наших вояків-українців корисні наслідки. Ми діставали багато всякої преси і брошур в московській і українській мовах. Після прочитання цих газет і брошур завжди були нові докази своєї правди і зводилися знова суперечки і дискусії. Тільки ці причини виробили з етнографічної української військової маси, з "лужиків", "кахлів", "православних", "малоросів" і т.д., до деякої міри свідомих українських патріотів, які потім боронили своїх прав, свободи і державности та втіляли за ідею сувереної України. Але більшість наших земляків залишилися тупі, якби прийшли з села до війська, що потім в українізованих формаціях показали себе в сукупних "нейтралітетах".

Не пригадую собі, коли почалася українізація в 41 корпусові і 74 дивізії та полках, але в серпні вже відверто почалося в дискусіях висловлюватися думка, що нам треба поділитися: ми, українці зістанемося тут, на Україні, і станемо фронтом від Чорного моря до р. Прип'яті і Берестя, а ви, москалі займіть фронт від Берестя на північ, або йдіть собі на Московщину пити чай. Москалі та наші несвідомі українці, нас переконували, що "нельзя отделяться, ибо нас германцы и австрийцы заберут в плен", "что без России Украина существовать не может", говорилося про спільний котлодок, про спільні окопи, про спільну ложку і т.д., з мирних дискусій переходило до гарячих діалогів. Москалі та їх поплентачі з наших рідненьких, не видержували і зачинали нас лаяти та обзивати кахлями, а ми їх качапали. На закінчення ми казали: "ви качапи, заберіть собі котлодки і варіть в них на Московщині лики, а ми українці, свою кашу з молоком зваримо і в горшечку". Цим закінчувалася наша дискусія і мирно розходилися, щоб за кілька годин знову зійтися в інших місцях і з новими зацікавленими учасниками. О, це була "висока" школа для нашої української етнографічної малограмотної або й зовсім неграмотної салдатської маси!

У жовтні місяці 1917 р. повстав в нашій роті "Український Салдатський Ротний Комітет", головою обрано ст. унт.-офіцера Нагорного /з Волині/, секретарем мене і шістьох салдатів членами комітету. Наш К-т негайно вступив в контакт з Українським Дивізійним Комітетом в Сатанові, звідтам ми діставали українську пресу і друковані матеріали.

Не маю записаної дати, коли саме був скликаний делегатський з'їзд українців 74 дивізії в Сатанові, мав він започатися о 10 год. рано, але боротьба за телеграфний апарат Юза з московським начальством дивізії затягнувся аж до 2 чи 3 год. по полудні. З'їзд відбувався в школі, велика зала повна салдат і офіцерів низчих рангів, на сцені великий портрет Шевченка і хор, що розпочав відкриття з'їзду співом українського гупу "Ще не вмерла Україна...", всі присутні встали і стоя разом з хором проспівали гимн. Тут вперше за своє життя, я почув наш гимн "Ще не вмерла Україна". На мене справило незабутнє враження на ціле життя, від цього менту я став українцем з переконання, хоч і мало свідомим, бо все мені плуталося в голові "Приєднання Малоросії Б.Хмельницьким до Росії".

По з'їзді життя попливло своїм шляхом. Комітет розпочав акцію по українізації роти, подібна акція пішла в полках.

16 листопада мене викликано до ротної канцелярії і наказано зібратися в подорож на закупку потреб для роти, яких вже тоді бракувало, а частини мали право себе засоблювати з власної ініціативи для потреби, купівлею за власні фінансові засоби. Наказали мені закупити махорки, підшавної шкі, сала, цукру; дали торбу грошей царських, дукських і керенок. Дозволили мені підібрати собі помішників. Маршрут дано

до м. Ромен, на Полтавщині, який славився шхоркою, цукром, козою, салою. За помішників я собі вибрав Ів. Івницького зі Смілого, Роменського пов. і Антона Ів. Блоху з хутора Доли, недалеко від Полтави.

18.XI. виїхав в дорогу. Від 21 до 24.XI. ми всі були дома з родинами, гостювали, накупили потрібного, а 30.XI. ми вже з накупом повернулися до роти.

Переїздяючи через Київ, на станції ми почули стрілянину, але наш потяг довго не задержався і ми благополучно поїхали своїм шляхом.

Різдвяні свята і новий рік дивізія перебула спокійно і разом, але вже в перших числах січня 1918 року почали поважно ділитися на українців і москалів. Від Українського дивізійного комітету в Сатанові ми дістали розказ, розпочати виділення українців, перевести реєстрацію і зіставитися на місці аж до дальшого їх розпорядження. Через кілька днів після цього стало відомо, що ціла дивізія має спакуватися і виїхати в напрямку Києва, погрузка мала відбутися на станції Проскурів, а до Проскурова пішки та на возах.

На другий день після такої звістки наш Комітет заявив свої претензії про виділення українців і розділення майна, згідно пропорційности. Скликали мітинг і перевели нову реєстрацію українців. Наша рота тоді нараховувала біля 250 осіб, 130 осіб приголосилося українцями. Та коли приступили до розподілу майна, то москалі виставили свій список, в якому більшість з нашого списку знаходилася в їх списку. Повстали спори, але треба признати, що москалі показалися хитрішими чи розумнішими від нас. Вони свій список зладили з власноручними підписами бажаючих, а наш список без таких власноручних підписів. Тільки 33 особи оказались на нашому списку. Це були безспірні українці, разом з нами комітетчиками. Ми дістали всього майна пропорційно на 33 осіб. Вночі була поготівля до відходу, а рано всі "руські" відійшли, залишилися на місці тільки українці. Ті, що відійшли залишили по собі багато військового майна: коні, вози, міуніцію, зброю тощо.

Голова К-ту і я пішли до Сатанова, до Українського дивізійного К-ту, за інструкціями як бути далі. Там нам оказано, щоб ми всі і все, що могли б забрати зі собою, перейшли до Сатанова і тут замикались. Щоб зі всіх останніх буде сформована якась військова частина і виїдемо на Київ. Повернувшись до роти, ми скликали збори всіх оставших українців. Після нашої інформації збори прийняли такі рішення: 1/ ми не можемо творити ніяких військових формацій, бо нас мало, 2/ три-чотири роки на фронті зморили нас, 3/ геть всяку війну. Нарешті більшість голосуванням прийняла ухвалу **д е м о б і л і з у в а т и с я**. Меншість мусіла погодитися. Комітетові приказано ухвалу перевести в життя, скласти форму демобілізаційного посвідчення, вставивши відповідні параграфи урядових розпоряджень про демобілізацію. Виготовили від руки писану матрицю фіолетовим атранментом, розмножили на шапирографі, вивпили відповідними даними кожного солдата, підписав голова і секретар К-ту, дали штамп роти /який нам припав з розподілу майна/ і видали на руки кожному такий документ. На другий день в селі Войтовина не залишилося ні одного воєжа, ні москаля, ні українця. Село як вимерло, тільки шляються голодні коні та зза хлівів виглядають селяни.

Голова К-ту Нагорний і я, йдемо до Українського Дивізійного К-ту в Сатанові. По дорозі таж суєна картина. В Комітеті ще суєніше, залишилося кілька українських патріотів без людей. Питаємо що нам робити далі, нам розвели руками і нічого не могли порадити. Нас оставших двоє з роти, підписали й собі демобілізаційні "документи", дійшли пішки разом до Проскурова, де зустрілися з нашими однокотольниками, розпрошались і поїхали кожний в свій бік: Нагорний на Волинь, а я на Полтавщину.

Так представлялася "Українізована" 74 піхотна дивізія. Чи пощастило тим патріотам хоч щось зібрати і прийти на поміч Українській Центральній Раді і Українській владі, мені нічого не відомо й до сьогоднішнього дня.

23 січня 1918 року я вже був в себе дома. Війна для мене була закінчена одна, а друга розпочалася, кінця якої не бачу й сьогодні!

- - - - -

Отака болочка правда про українізацію рот, полків, дивізій і корпусів.

Переїзджачи через Київ, я виступив щоб оглянути його. Тоді в Києві було повно українських полків і дивізій, з був. російської армії. Добре вдягнені, добре відгодовані, всі зі зброєю і під синьо-жовтими кокардами, стожками і прапорами. Здавалося, що непобідима сила, але коли треба було Центральній Раді війська для оборони Києва і України від Ісковсько-большевицько-комуністичної імперіальної навали, то всі вони заявили нейтралітет. Не дало допомоги тоді і "Вільне Козацтво" на чолі якого стояв отаманом ген.П.Скоропадський. Організувалися і трималися вони гурту тільки заради свого прожиття, щоб дістати потрібні засоби до прожиття, обшундрювання, платню і теплі приміщення.

Така величезна маса війська тільки обтяжувала ситуацію Центральної Ради, і так як Москва проголосила демобілізацію і перейшла на систему добровільно найнятого війська, так мусіла це зробити й Центральна Рада. Зробили б це саме й теперішні кандидати на "тверду владу", як монархісти, наці-фашисти чи інші тоталісти. Розагитована салдатська маса в той час до чинної боротьби не була здатною. До кінця березня 1918 року на Україні не залишилося й сліду ні з великої російської армії, ні з українізованих формацій. До бою за сувереніть Української Народньої Республіки стали тільки національно свідомі українські патріоти добровільці, бо ніякої мобілізації після цього не давали результатів нікому: ні Центральній Раді, ні Москалям-большевицям. Ось чому українізовані формації з був. Російської армії /біля 1,500.000 вояків/ не були використані Центральною Радою для оборони Української Народньої Республіки.

Катастрофальний розклад і розпад в російській фронтівій армії почався з відступом в липні місяці 1917 р. від Березан, Тарнополя тощо. Така була дійсність!

Хто не був свідком тих подій, має повне право студіювати тодішні відносини і шукати правди, але не має право ні-кого осуджувати тих, що робили тоді політику, що організували і провадили боротьбу за сувереніть України, вони могли помилятися, але в добрій вірі для добра української справи, для рації боротьби за суверену Українську Народню Республіку. Як утіли так і робили, але чесно і героїчно офіруючи в першу чергу власним життям.

Був би вдячний, щоб хтось цей епізод 74 дивізії доповнив своїми опогадани.

Всі дата взяв з власної записної книжочки за 1917 рік.

Новий Йорк, 28.VI.1957 року.

С.Зеркаль.

Н О В І В И Д А Н Н Я.

Д.Донцов: "ЗА ЯКУ РЕВОЛЮЦІЮ". Торонто, Канада 1957. Сторінок 80, обгортка Б.Стебельського. Книжка видана з нагоди відзначення 40-річчя Української Революції /1917-1957/. Зіст книжки: 1/ Сили Антихриста. 2/ У вогні революції. 3/ Ситуація по 1945 р. і Україна. 4/ Пророки "прогресу". 5/ За яку революцію? 6/ Два табори.

Книжка видана на доброму папері. Її ціна \$ 0,75. Замовлення олати на адресу:

LVU, 140 Bathurst St., TORONTO, Ontario, Canada.

С.П.

Незалежна Асоціація Дослідників Советської теорії і практики в національних проблемах: НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА МОСКВИ /німецькою мовою/. Мюнхен 1957. Сторінок 94.

Зіст: 1/ Р.Бидик - 1956 рік національних революцій в СССР і Сателітних країнах. 2/ Ю.Бойко - Російське народництво як джерело лєнінізму-сталінізму. 3/^{XXX} - До теорії національної проблеми. 4/ І.Журлинський - Допомога українцям у мадярському повстанні. 5/ Ю.Бойко - Наївність, що її не можна виправдати. 6/^{XXX} Нації і Кремль. 7/ В.Орелецький - Цінна книжка. 8/^{XXX} Бібліографічні анотації.

С. П.

Інститут для вивчення СССР: Б.КРУПНИЦЬКИЙ. УКРАЇНСКА ІСТОРІЧНА НАУКА ПІД СОВЕТАМИ /1920 - 1950/. Мюнхен 1957. Сторінок 122. Великий формат. Цілюстіль. Зіст:

I. Вступ. Часи української державности. II. Українсько - советська історіографія в 20-х роках. III. Українська советська історіографія 30 - х років. IV. Історіографія советської України 40 - 50 років. V. Висновки. Основні лінії новітньої советської - української історіографії. Примітки. Резюме англійською мовою. Резюме німецькою мовою. С. П.

"КАРПАТСЬКИЙ ГОЛОС", кварталник Американських Карпатських Русинів /Українців/. Видається українською мовою, написаний "латинським алфаветом". Редагує Микола Вайда. Річник 9. Філадельфія, чис. I, 1957. Ст. 16. Циклостиль. Передплата річно \$ 1.00. Адреса: "CARPATIAN VOICE". P.O.Box 3513. PHILADELPHIA 22, Pa. U.S.A.

Цікавий і високопатріотичний зміст журналу, але для чого вживати "латинський алфавет"? Коли призначення журналу для тутешніх старих русинів Закарпаття /"угорусів", "австрійських русинів", "русняків", "підкарпатців", "закарпатців", "сїмшаків", "шарішан", "земплічан", "гірняків", "дольняків" і т.д./ щоб ознайомити їх з подіями на їх Рідній Землі - Закарпатті, про які /події/ вони або нічого не знають, або фальшиво інформовані різними "опікунами" як москалями, мадярами, словаками, чехами тощо, то в такіх випадках кращу службу виконає азбука кирилицею і написаний літературною українською мовою, або правописом Панькевича. Латинки старі люди Закарпаття не розуміють, а молодь так само не розуміє, бо знає тільки англійську мову. Так для кого ж тоді цей журнал пишеться "латинським алфаветом"? Невже це данина ватиканського патріотизму? Навіть в це вірити не хочеться, бо зміст таки добрий. Українському громадянству рекомендуємо цей журнал підтримати передплатою і датками на пресовий фонд, але так само рекомендуємо редакторові вислати з редакції на смітник "латинський алфавет". С.П.

СПРАВА ПЕРЕСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ НА ЛЕМКІВЩИНУ І ПЕРЕМІШЛЯНИЩИНУ.

Газета "Наше Слово", з 9.VI.1957 р. повідомляє, що справа переселення українців у Польщі вяснилася.

"Постанова Секретаріату ЦК Польської Об'єднаної Робітничої Партії з квітня ц. р. внесла ясність у справу переселення - вона ствердила, що немає змоги переселити на старі місця усіх виселених і тому велика частина повинна закріпитися й стабілізуватися там, де вона тепер проживає, - пише газета. - Коли зважити, що уряд Польської Народньої Республіки намагається тепер творити життєздатні селянські господарства від 5 до 10 гектарів - в залежності від якості землі - то ясно, що коли б навіть усі українські ґрунти були вільні, то їх вистачило б тільки більш-менш для половини виселених".

Газета каже, що отримувє листи, в яких пишеться "про бажання вернутися на своє старе дуже часто двох-трьох моргове господарство в Рашівщині чи й Краківському воєвідстві".

"Кожний читач знає, що такі, а навіть більші клаптики до того ж низької якості землі, не можуть виживити родини, - пояснює газета. - Крім цих, незалежних від українських селян, умов, що унеможливають повернення усіх виселених, треба також рахуватися з тим, що значна кількість українців пустила глибше коріння на Заході, непогано загосподарювалася і під матеріяльним оглядом живе куди краще, ніж колись на батьківщині".

"Умови, що склалися сьогодні і постійно діють, незалежні від нас фактори велять ствердити, що багато українських селян житиме й далі на Заході, визнає газета.

Вслід за тим вона згадує про можливості "скупчення розкиданого на Заході українського населення в більші середовища", обіцяючи обговорити це питання в даліших номерах газети. Поки що газета займається справою умов загосподарювання українців на Західних землях. Вона порушує питання допомоги переселенцям грошми і матеріялами в побудові будинків. /"У.В." з II.VII.1957/.

СПІЗНЕНИЙ АПРІЛЬСЬКИЙ ЖАРТ.

Наші йорські "Українські Вісті" з дня 18.VII.1957 приносять таку сенсацію:

"Польський Сейм /парламент/ ухвалив 13 липня закон про обов'язковий продаж і купівлю землі. Однак цій приватне посідання закон обмежує до 20 гектарів /біля 50 акрів/ на одну особу, кваліфіковану або практично, для землеробства.

Ухвалено також законопроекти, які зменшують селянам обов'язкову здачу зернопродуктів державі. Селяни, які мають менше, ніж два гектари землі, є цілком звільнені від обов'язкової здачі зерна".

Ми в таку сенсацію не віримо, бо Гомулка, і його партійцями, все ж таки колунист, хоч би й який був польський шовіністом та імперіялістом. Знаємо він слабий, щоб легально переводити "контрреволюцію" з Варшави проти Москви і Московської "демократії" Хрушова-Хруша, Булганіна і Жуківа. А може, сталося нове чудо над Вислою, після повороту з Ряду архієпископа Висльського і після благословення папою Пієм XII.

Звідки редакція взяла таку вістку - не подає. Ми таку сенсацію вважаємо за спізнений апрільський жарт.

А.Ходоровський.

В И Х Р И С Т .

Був собі жидок
Побажний, нівроку,
Вихриститись забажав
Току вже два роки.
Піп обрискав'го водою
Зробив християнина
Зате в гості запросив
Попа Жидовина.
У п'ятницю се було
Як отсего раня
Жид спік курку і попомі
Дав на онідання.
- Гріх, небоже, каже піп -
Курку опомшувати,

Чи не піп-би у п'ятницю
Де риби дістати?
А Жид хитрий покропив
Курочку водою,
- Хай-оя стане риба з курки -
Тож і їх зі-яною!
- Ніж ти, - каже піп -
Покропив водою,
Тай вже з курки ставась риба?
Господь із тобою!
- Ужте, отче, каже, Жид -
З Жидів я католик,
А з курочки ставась риба, -
І ставить на отолі!

З 8 РОКІВ ТОМУ...

30.VIII.1919 р. о 20 год. передові частини Армії УНР, під командою ген.А.Кравса вступили в столицю України - К И Ї В . ЗІ.VIII. Київ був звільнений від большевиків, але ще того ж самого дня в Київ увійшли війська чорноостенно-реакційного московського імперіяліста ген. А.Денікіна, під командою ген. Бредова і започали бій з військом УНР за Київ. Тому, що головне командування Армії УНР /отаман С.Петлюра/ дало своїм військам інструкції не вступати в бій з військами ген.Денікіна, українські війська, обороняючи себе від денікінських напосників, ще в той же день змушені були опустити Київ. Ось до чого довела орієнтація С.Петлюри на Антанту. Лекція для будучини:

Хай в майбутній боротьбі за державність України, українські патріоти і керівні особи боротьби не вступать в розмови ні з ворогами, ні "приятелями", доки їх не розторощать до щенту.

Хто орієнтується на чужу силу, на чужу поміч, той вже половину успіху програє, і не може бути провідником нації.

Українська історія таких прикладів має багато. Україну злишили орієнтації українських провідників на чужі сили, на "приятелів", "добрих" сусідів і "допомогли!"

Геть з орієнтаціями! Геть з чужими "допомогали!"